

תקציר

דירוג הטעמים המפסיקים בקריאת יהודי תימן ושאר העדות: על ההייררכייה הפרוודית בקריאה

מאת

בוריס קליינר

מסורת הקריאה של יהודי תימן מפרשת את טעמי המקרא כסימנים פרוודיים הנוגעים בעיקר למקצב הדקלום. המלודיה של הקריאה בדרך כלל אינה מייצגת את הטעמים אלא רק תומכת במקצב. משך ההפסקים בקריאה אינו מביע את חשיבותם ההייררכית; דירוג האורך רק מסמן את גבולות יחידות העל בהייררכייה הפרוודית. שיעור ההפסק נקבע על ידי המנגנון הקצבי, אשר מאריך או מקצר את ההפסק בהתאם למיקומו בתוך יחידת-העל, ללא קשר ליחסי המשמעות. מנגנון זה פועל גם בקריאת עדות אחרות. במערכת פרוודית זו הפסק ארוך מציין שההפסק הבא אינו עומד לסיים יחידת-על. כוח הפיסוק ההייררכי של הטעמים הוא הבחנה מבנית של הרישום הגרפי, אשר אינה משתקפת בפרוודיה במישרין. טענת שיבוש הקריאה בגלל אי ההתאמה בין יחסי הזמן לבין יחסי המשמעות נובעת מתפיסה שגויה של פעולת הפרוודיה בקריאה המסורתית.

חוסר הדמיון בין הביטויים הפרוודיים בקריאת יהודי תימן לבין ההבחנות ההייררכיות במערכת הטעמים מעיד שמסורת הקריאה התימנית אינה נובעת מסימני הטעמים; ככל הנראה היא קדמה להם. אך השוואת הטעמים למבנה הפרוודי בקריאה מראה ששתי המערכות – הגרפית והאקוסטית – מביעות את אותה הייררכייה פרוודית; הן שונות רק באופן סימון התחומים. ניתן לשער שמוצא הקריאה התימנית באותו אב-טיפוס פרוודי שנרשם בטעמים הטברניים. הטעמים ככל הנראה אינם רישום של ניגון הקריאה; הם מסמנים תחומים פרוודיים בשילוב ציון היחס ביניהם, אשר מובע בפרוודיה רק חלקית. תפקידה של המלודיה, פרט לקישוט הקריאה, לקבוע את יחסי הזמן בדקלום ולציין תחומים פרוודיים גדולים.

ד"ר בוריס קליינר, בית הספר ע"ש בוכמן-מהטה, הפקולטה לאמנויות ע"ש יולנדה ודוד כץ, אוניברסיטת תל אביב,
ת.ד. 39040, רמת אביב, תל אביב 6997801
bkleiner@tauex.tau.ac.il